

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Páskándi Géza: Vendégség – Tornyot választok

VENDÉGSÉG

(Dávid Ferenc, avagy unus est Deus?)

Történelmi dráma 3 felvonásban

SZEMÉLYEK

Dávid Ferenc
Socino
Blandrata György
Dávid Ferenc veje
Mária
Kapitány
Katonák

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Páskándi Géza: Vendégség – Tornyyot választok

SZEREPLŐK

a Pesti Színház bemutató előadásán
1971. december 29-én

Dávid Ferenc	<i>Básti Lajos</i>
Socino	<i>Darvas Iván</i>
Blandrata György	<i>Bánffy György</i>
Dávid Ferenc veje	<i>Pándi Lajos</i>
Mária	<i>Szegedi Erika</i>
Kapitány	<i>Áron László</i>

Díszlet *Fábri Zoltán*
Jelmez *Jánoskúti Márta*

Rendező *Várkonyi Zoltán*

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Páskándi Géza: Vendégség – Tornyot választok

[Vákát oldal]

1578-ban Báthory Kristóf erdélyi fejedelem Blandrata György sugallatára meghívja Erdélybe Socino Fausto olasz származású unitáriust, akit a Dávid Ferenc házába szállásoltatnak el, nyilván azzal a céllal, hogy megfigyelje a püspököt. E darabban a Socino név a Socini Fausto név összevonásából ered. Mária – költött alak. A történelmi hűséghez csak a leglényegesebb dolgokban ragaszkodott a szerző. Elsősorban a humanista Dávid Ferencnek, a zseniális hitvallónak akart – a maga szerény eszközeivel – emléket állítani.

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Páskándi Géza: Vendégség – Tornyot választok

[Vákát oldal]

ELSŐ FELVONÁS

Szín: Dávid Ferenc házának egyik szobája. Barlangszerű. Csergével letakart két ágy egymással szemben. Az egyik cserge fekete-fehér csíkos (a Dávid Ferencé), a másik (a Socinóé) sárga. Az ágyak különösek: kecskelábúak. A földön valamilyen állatnak a bőre. A szoba közepén fatönkszerű asztal, mellette háromlábú székek. (szám szerint három), az asztalon kancsó borral, három fapohár. Van egy padlásra vivő lépcső a jobb oldalon. Ablak nincs. A háttér hol sziklaszerű kiszögellésű, hol látszanak rajta a foghíjas téglák, az az érzésünk, hogy hull a vakolat. Pókhálók. Két kijárat jobbra és balra, nem ajtók, csupán két rés a falban.

Dávid Ferenc veje jön le a lépcsőn, hátrafelé beszél.

DÁVID FERENC VEJE

Ferenc, nem hallottál róla? A doktor úr idehozatta a házadba, hogy veled háljon, veled egyék, és minden titkodat ellesse. *(Megáll a szín közepén, a nézőkkel szemben, Dávid Ferenc bakanca látszik a legfelső lépcsőfokon.)*

DÁVID FERENC

Titka csak istennek van, én nem vagyok ő.

DÁVID FERENC VEJE

(a közönség jelé beszél, mintha közöttük lenne. Dávid Ferenc) Ferenc, mikor hallottál ennél nagyobb disznóságot? ... A fejedelem meginvitál egy kalandor unitáriust, egy olyat, akit egyetlen ország sem fogad be Európában, mert a királyok félnék tőle, nem bíznak benne, mert akinek ma a fenekét nyalja, azt holnap képes lesz ugyanazon a lyukon karóba húzatni, ma hízeleg, mert hatalmas vagy, holnap, ha ő kerül hatalomra, úgy néz rád, mint kutya a piszkára, egy ilyen kalandor teológus, aki a bátyja híréből él, egy ilyet invitál meg a fejedelem, hogy téged megfigyeltessen... Ez mindennél nagyobb megaláztatás számodra, mert ha legalább egy másik Servetust küldtek volna a nyakadra megfigyelőnek, ő méltó lenne hozzád. Látod, Servetus boldog lehetett, mert legalább egy Kálvin pusztította el. Neked is voltak méltó ellenfeleid, akár milyen nagyszájú és ronda szavú volt is Méliusz Péter, de egyenesen ugrott a torkodnak, nem tagadta, hogy a torkodra tör, hátulról nem ütött volna le soha. Pedig ő kálvinista volt. És látod: Blandrata és ez a Socino unitáriusok, mégis odadobnának a katolikus Báthorynak, a jezsuiták bérencének, csupán azért, hogy ők lehessenek az urak az unitárius egyházban. Mert ki akarnak egyezni. És te?

DÁVID FERENC

Én? Én unitárius vagyok.

DÁVID FERENC VEJE

Hát Blandrata mi? Hát Socino mi? Ők is unitáriusok, mégis Báthory malmára hajtják a vizet.

DÁVID FERENC

Én akkor is unitárius vagyok.

DÁVID FERENC VEJE

Nem értem a birkatürelmedet, Ferenc! A fejedelem meginvitál egy besúgót, és még annyi becsület sincs benne, hogy legalább oda, a saját házába vigye. Hozzád szállásolja el.

DÁVID FERENC

Honnan tudod, hogy Báthory szállásolta el nálam?

DÁVID FERENC VEJE

Persze, a Blandrata ötlete volt, de ez nem számít. Nem az ilyesmin múlik a gaztett. A te házadba küldték, te eteted, te itatod, te szólsz hozzá, hogy ne unja magát, te, a saját besúgódat, igen, Ferenc, te tartod el a saját besúgódat.

DÁVID FERENC

(lejjebb lép) Isten tartja el.

DÁVID FERENC VEJE

Isten?! De a te házadban, a te kenyeredből, a te borodból, a te idegeidből!

DÁVID FERENC

Isten élősdíjei vagyunk, Isten tetvei, bolhái vagyunk mindahányan.

DÁVID FERENC VEJE

Csakhogynem Istent lehet besúgni, sem meg-

ölni, de téged igen. Gyanakodj ember módra,
Ferenc!

DÁVID FERENC

Nem gyanakszom. Ha Istenben bízom, bízom
mindenkiben. Ha Isten öl meg, mindenki megöl.
Ha mindenki megöl, Isten öl meg.

DÁVID FERENC VEJE

Ferenc, Ferenc, túl magasan vagy, nem értenek
téged. Nem értik, mit akarsz, még azt sem ér-
tik, miért kell három isten helyett egy, amikor
nekik úgylis mindegy, ha nekik, ami kell, éte-
lük, italuk, éjjelre meleg asszony megvan, mit
bánják ők, hogy egy az Isten vagy három.

DÁVID FERENC

(lejjebb lép) Ha e világon csupán egyetlen em-
bernek kellene az egy Isten, már akkor is meg-
élné, hogy hirdessem őt.

DÁVID FERENC VEJE

Ferenc, én tudom, mit beszélsz, de téged nem
értenek, csak azt tudják, hogy tudós vagy, hogy
milyen nagy eszed van, de azt is csak onnan
tudják, hogy nem értenek. De én értelek, és én
nem akarom, hogy az értelmed elpusztuljon. In-
kább Blandrata, vagy inkább a fejedelem, mint
te.

DÁVID FERENC

Aki Istennek kedvesebb, az pusztul el.

DÁVID FERENC VEJE

Hát te pusztulsz el!

DÁVID FERENC

Nekem így lesz a jobb.

DÁVID FERENC VEJE

Isten, csak most ne légy igazságtalan. Ne hagyd, hogy egy értelem elpusztuljon, ne hagyd, hogy egy gondolat elpusztuljon. Istenem, én szeretem a népeket, az embereket, te látod, lelkem, hogy szeretem, most mégis azt mondom: hány embert éltetted sokáig, Istenem, hány olyan embert, aki ölt, gyilkolt, hány olyan embert, aki egész életében csupán annyira gondolt, ami szemének-szájának-farkának kellett, ennyire gondolt, semmi többre, hány olyan embert éltetted, Istenem, akik csak ennyit mondtak naponta: igen, nem, komám, hogy ez a csizma?, jó ez a kolbász, hány olyan embert éltetted, Istenem, akiknek bőre nem pihéződött sem zenédre, sem verseidre, sem gondolatod árnyalatára, hány olyan embert éltetted, Istenem, és sokáig, akik nem gondoltak rád soha, és akik nem gondoltak hosszan, mélyen, semmire soha – hány ilyen embert éltetted, Istenem. Kérlek, bocsáss meg, én szeretem az embereket, a népeket, bocsáss meg, Istenem.

DÁVID FERENC

(lejjebb lép, már térden jelül látszik) Értem imádkoztál?

DÁVID FERENC VEJE

Nem, egy gondolatért.

DÁVID FERENC

Most már tudom, hogy miért küldték Socinót.

DÁVID FERENC VEJE

Mert Blandrata külső érvekkel, más országai érvekkel akarja megtámasztani állítását. Azt, hogy te hitújító vagy, s hogy minden hitújítás veszedelmes a fejedelemre s az egyházak jó békéjére. Ehhez kell neki ez a Socino.

DÁVID FERENC

Lehet, hogy Socino besúgó, de nekem mégis Isten küldi őt.

DÁVID FERENC VEJE

Ha nem hinnék annyira benned, megint azt mondanám, hogy birka vagy, Ferenc! Hát nem látod, hogy ezt a tetvet Blandrata doktor és Báthory küldte a nyakadra?!

DÁVID FERENC

(lejjebb lép, már derékig látszik) Isten küldte, hogy neki is bebizonyítsam igazamat... Nem, Socino nem fog elárulni engem, nem fog elárulni, mert megbizonyosodik igazamról.

DÁVID FERENC VEJE

Ferenc, ez az ember ki van szolgáltatva Báthorynak. Ennek az embernek nincs hová mennie, vagy árulkodik, vagy röpítik, mint a dögkeselyűt, mert minden földi országban már kiviselte magát, egyetlen király sem szíveli, mert lázított, már csak a levegő nem ismeri talán, s ha mégis ismeri, az meg azért van, mert bűzlik. Ferenc, ez az ember, mert hontalan, csak elárulhat téged. Nincs hová fejét lehajtsa: csak az árulásba. Az árulás az ő hazája.

DÁVID FERENC

Ha elárulna is, akkor is meg kell próbálnom.
Az ő árulása is jó lesz valamire. (*Át a térdep-
lőre.*)

DÁVID FERENC VEJE

Mire, az istenért, mire?!

DÁVID FERENC

(*lejjebb lép, melléig látszik*) Majd megtudod,
drága vőm.

DÁVID FERENC VEJE

Túl sok értelmet adtál egy helyre, Uram, s aki-
nek kevesebb jutott, dühödt irigységében el-
pusztítja a legszebb értelmeket, bosszúból, hogy
nem tudja egy szintre süllyeszteni önmagával.
Nekem itt több szavam nincs. (*El, sötétedik.*)

DÁVID FERENC

(*lejjebb lép, feje azonban már nem látszik,
mert teljesen besötétedett*) Istenem, elárulhat
mindenki, csak Te soha el ne hagyj engem, kér-
lek, Istenem. Te soha el ne árulj engemet.
(*Teljes sötét, szünet.*)

(*Világosság lesz, ugyanaz a szín, Blandrata hát-
tal a közönségnek, a lépcső felső fokán Socino
bakancsa látszik, ugyanolyan ormótlan, mint a
Dávid Ferencé volt.*)

BLANDRATA GYÖRGY

Hát, Isten hozott, Socino. Már napok óta vá-
runk, a fejedelem kocsit küldött érted.

SOCINO

Fontos személy lettem a fejedelemnek. Minek tulajdonítsam?

BLANDRATA GYÖRGY

Nagyon rövidre szabta a memóriádat, Socino, pedig nagy szükséged lesz rá rövidesen.

SOCINO

Úgy beszélsz, mintha ti tennétek nekem szívességet.

BLANDRATA GYÖRGY

A gyanúm az, hogy a szívesség kölcsönös. A vendégünk vagy.

SOCINO

Drága vendégség ez.

BLANDRATA GYÖRGY

Nem fogsz te attól hányni, Socino, amit kérünk tőled.

SOCINO

Erős gyomrúnak tartasz, igaz, te is az vagy, Blandrata György.

BLANDRATA GYÖRGY

Na, hagyjuk abba a párbajozást, már keserű a szám a sok hitvitától. Majdnem tizedik éve, hogy hitvitát früstökölök, ebédezek és vacsorázok. (*Más Hangon.*) Tudod, mi a tendőd?

SOCINO

Sejtem. De én hitből akarom, megérted, hitből akarom tenni, amit teszek.

BLANDRATA GYÖRGY

Hát higgy!

SOCINO

(lejjebb lép) Semmi megbízást nem vállalok, csak ezt a belsőt, s ha ez megvan, akár ölhetek is. De csak hitből. Csak hitből!

BLANDRATA GYÖRGY

Ne buzogj hiába. Vendég vagy, Socino. Ne kívánj magadnak több lelkiismeretet a kelleténél. *(Más hangon, az ágyra mutat.)* Ez az ágy a tiéd.

SOCINO

S hol fog ő hálni?

BLANDRATA GYÖRGY

Abban. *(A jobb oldali ágyra mutat.)* Lesz cselelédek is. Máriának hívják.

SOCINO

S ő hol fog hálni?

BLANDRATA GYÖRGY

Itt. *(A földre mutat.)* Ő hozza a híreidet.

SOCINO

S a tájat, ezt a csudás tájat, mikor barangolhatom be?

BLANDRATA GYÖRGY

Innen nem mozdultok ki.

SOCINO

Egy napra sem?

BLANDRATA GYÖRGY

Egy percre sem.

SOCINO

És ő mit fog szólni mindehhez?

BLANDRATA GYÖRGY

Ő már betegeskedik, öreg is, ő maga sem szokott kijárni. Észre sem fogja venni, hogy nem megy sehova.

SOCINO

Hát én? Én sem öreg, sem beteg nem vagyok.

BLANDRATA GYÖRGY

Ne finnyáskodj. Neked a küldetésed adja meg a szabadságod, mert érzed, hogy így kell, hiszed, hogy így kell, tudod, hogy így kell lennie, ezért otthonnak érzed (*körülmutat*) ezt a tért. (*Más hangon.*) Ott, balra az árnyékszék van, hisz oda még a szentek is járnak.

SOCINO

Miért nékem mondod? Az ő lakása, ő csak tudja, hol van.

BLANDRATA GYÖRGY

Ő igen, de te nem. És ő egyedül nem mehet, mert (*kissé gúnyosan*) a lába gyöngye, kíséretetek muszáj.

SOCINO

Ez neked hit? Ez neked küldetés? Hogy egy vén ember bűzeit szagoljam?

BLANDRATA GYÖRGY

(*enyhe rosszállással*) Socino, jól tudod, hogy vendég vagy, azt is jól tudod, hogy az egyháznak élnie kell mindenekfelett. Egy embert mindig oda kell tudnunk adni az egyházért.

SOCINO

És te honnan tudod, hogy éppen ő az az egy, akit oda kell adnod?

BLANDRATA GYÖRGY

Mert én nem lehetek az, mert én hamarabb hittem az egy Istenben, mint ő.

SOCINO

A hit nem régiség dolga, doktor úr.

BLANDRATA GYÖRGY

De a megmaradásé igen. Egy életet tettem rá, pedig még pap sem voltam. Én nem azért szegődtem ehhez a hithez, mert ebből élek, mert hasznot húzok belőle, én orvos vagyok.

SOCINO

S a te imád szebb, mint a papoké? (*Kissé gúnyorosan.*) Orvos is, pap is, nem sok ez egy kicsit, doktor úr?

BLANDRATA GYÖRGY

Hát ő mi minden nem volt? Katolikus, luteránus, kálvinista, és most unitárius. Hiszel te abban, hogy egy ember egyetlen életében ennyi hitet tud váltani, és mindet őszintén hitte is?

SOCINO

Ezt majd meglátom. De te hitbéli régiségedre ne hivatkozz, mert Istennek nem az a fontos, ki voltál, hanem azt várja, mivé leszel.

BLANDRATA GYÖRGY

Én azzá lettem, ami voltam is. Nem újtottam, mint ő. Nem akartam újítani mindenáron, mint ő, nekem jó volt a régi hit.

SOCINO

Doktor úr, a katolikusokhoz képest te is újítottál.

BLANDRATA GYÖRGY

Egyetlen fordulat egyetlen életben még Isten szemében is elfogadható. Gondolj Péterre. (*Más hangon.*) Vállalod?

SOCINO

Úgy beszélsz, mintha minden percben csakis Isten szemébe néznél, még most is, amikor engem ilyesmire bujtasz.

BLANDRATA GYÖRGY

Az egyház kéri! Inkább egy ember, semmint az egy Isten egyetlen igaz egyházát áldozzam fel.

SOCINO

Akkor miért tűröd az országgyűlésben a katolikusokat és a többi protestánsokat?

BLANDRATA GYÖRGY

Mert ők is hisznek Istenben. Csak ők háromban, mert eltévelyedtek. Én pedig, mert megletttem az igaz utat, egyben.

SOCINO

(*lejjebb lép, enyhe gúnnyal*) Ezért akarsz egy Istenért mindenáron egy embert feláldozni? És még meg is jelölted, hogy ki legyen az. Ki választott ki téged, hogy valakit is kiválaszthass az áldozatra?

BLANDRATA GYÖRGY

Az egyetlen igaz Isten, akinek egyháza az erdélyi unitárius gyülekezet. Vállalod?

SOCINO

Miért beszélsz mindig az Isten nevében? Azt hiszed, csak te ismered őt, azt hiszed, csak téged szeret? Hátha őt is szereti? Vagy tán magánkihallgatásra jársz Istenhez, s neked négyszemközt bevallotta, hogy épp kit kell megölnöd? (*Lejjebb lép.*)

BLANDRATA GYÖRGY

Muszáj Isten nevében beszélnem, ha hozzá szolgának elszegődtem.

SOCINO

Szolgának igen, de nem kiválasztónak is.

BLANDRATA GYÖRGY

Ha így ellenszegülsz, ha így támadsz, akkor mégis miért vállalod el, hogy megfigyeld a püspököt?

SOCINO

Még nem vállaltam el. Én mindent legfőbb utközben vállalok. Előre semmit. Majd közben, előre semmit.

BLANDRATA GYÖRGY

Vállalni fogod, mert te is érzed, hogy az újítások kora lejárt. Nem hívhatjuk ki magunk ellen ismét a többi egyház haragját. Meg kell őriznünk azt az egyházat, amivé már lettünk. Most a szilárdítás kora jó el. Most nem az elmesziráira van szükségünk, nem a képzelet villanásaira, mert ezek lehetnek akármily csodálatosak is, csupán veszélyt hozhatnak arra, ami már a fejdelem szemében is hatalomnak számít: az

unitárius egyházra. Új fejedelem jött. Ilyenkor mindig föl kell áldoznunk valakit. Mindig valakit. Valakiket. Embereket vagy csupán egy embert.

SOCINO

(lejjebb lép, már szinte mellig látszik) De lehet, hogy ez az ember hatalmasabb nálam.

BLANDRATA GYÖRGY

Hatalmasabb, ez igaz.

SOCINO

Akkor miért okozzam vesztét? Megöljem, aki okosabb?

BLANDRATA GYÖRGY

Az egyház...

SOCINO

S ha mindenkit megölünk, aki az egyházban okosabb nálunk, akkor ki marad? Hülyék egyházát akarjátok? Ha minden bátrat megölünk, mint Kálvin tette Servetusszal, akkor gyávákat teszünk meg papjainknak, nyúlszívűeket hívőinknek, ha minden tudóst kiirtunk, akkor a balgákat, a tudatlanokat hozzuk helyükbe egyházunkba? Ha minden tisztaságot leszúrunk, akkor a mocskot visszük majd a szöszékre föl?

BLANDRATA GYÖRGY

Ahhoz képest, hogy vendég vagy, túl sok a lelkiismereted.

SOCINO

Csak a lelkiismeretem vendége ne legyek.

BLANDRATA GYÖRGY

A fejedelem befogadott, pedig tőled minden ország irtózik, de Báthory befogadott és eltart.

SOCINO

Engem Servetus megégetett teste tart el, azoké, akik az egyházat már megteremtették. Ha a fejedelemnek kell ez az egyház, mert nélküle már meg nem lehet, akkor nem ő, hanem az egyházam tart el. Nem, nem a fejedelem kegye, de a hulláim, hitem halottai tartanak el és fogadnak be itt. Az a szükség, hogy minket már nem lehet letagadni.

BLANDRATA GYÖRGY

Hiába kapálódzol, Socino, úgyszólván tudod, hogy vállalnod kell. Ha otthont akarsz, vállalnod kell.

SOCINO

(lejjebb lép) Miért zsaroltok olyan otthonnal, ami ráadásul még nem is otthon, csupán vendégség?

BLANDRATA GYÖRGY

Akkor talán menj vissza a lengyel királyhoz, hátha keblére ölel. *(Szünet.)*

SOCINO

Várj!!! Tulajdonképpen mit kell nekem vállalom?

BLANDRATA GYÖRGY

Hogy megfigyeld a püspököt, s amit látsz és hallasz, jelentsd.

SOCINO

Add a bizonyosságot, hogy Dávid Ferenc bűnös, add a bizonyosságot, hogy jó nekünk az ő pusztulása, add a bizonyosságot, Blandrata, s akkor vállalom.

BLANDRATA GYÖRGY

Bizonyosságot adni csak Isten tudhat. Ezt te, Socino, legalább úgy tudod, mint a püspök, hiszen legalább úgy tudsz Istent érezni, mint ő. (*Gondolkodásnál szünet.*) De rendben van. Rád bízom. Ha te magad véled úgy, hogy valamit jelentened kell, ha te magad érzed úgy, hogy ő bűnös, ha te magad érzed úgy, hogy a püspök eretnek és hitújító, s meg akarja osztani az egyházat, akkor jelented. Ha úgy érzed... És ha nem – a fejedelem ingyen vendége voltál. (*Más hangon.*) De egyre kérlek, mindig az egyház jövőjére gondolj. Meg kell-e osztani, ami végre egy lett? S ha úgy gondold, hogy nem – jelents. Jelents!

SOCINO

Csak hitből tudok... árulkodni, elárulni, jelenteni – besúgni is csak hitből!

BLANDRATA GYÖRGY

Vendég vagy e hitben, ne felejtse el.

(*Lassan el, sötétedik.*)

SOCINO

(*lejjebb lép a lépcsőn, arca azonban a sötétben nem látszik*) Idehívtak, hogy megfigyeljek egy

embert. Minden más országból kiűztek. Nincs otthonom, ágyam, feleségem, szalonnám... *(Kis szünet, hátralép.)* Könnyű lenne az árulás is, ha szabadon tehetném.

(Hosszú ideig teljes sötét. Világosság. Ugyanaz a színház, néhány pillanatig üres, jön Mária, terít, ételt, italt hoz he, majd egyedül leül enni, möhón. A két oldalbejáraton egyszerre jön be Dávid Ferenc és Socino. Egy pillanatra megállnak ott, s anélkül hogy egymásra vagy egymás felé néznének, lassan indulnak az asztalhoz, leülnek, s enni kezdenek. Ezt úgy kell megoldani, hogy egyelőre ne lehessen tudni, melyikük Dávid Ferenc vagy Socino. Öltözetük is szinte hajszálra egyforma. Mindhárman csupán esznek. Mária fal. Socino szabályosan, szertartásosan eszik, Dávid Ferencen látszik, hogy étvágytalan. Az evés elég hosszúra nyúlik. Közben ki kell derülnie, hogy a három evés – három ember.)

DÁVID FERENC

(bort tölt, körülnéz) Kilencen hiányoznak.

SOCINO

Kilencen?

MÁRIA

(vihogva nevet, ő még sokáig eszik) Kilencen, tízen, húszan.

DÁVID FERENC

Hol a másik kilenc?

SOCINO

Kik?

MÁRIA

Hát a másik kilenc.

DÁVID FERENC

(egyre komorabban) Hol a másik kilenc?

SOCINO

De mester!

DÁVID FERENC

Nem vagyok mestered! Hol a másik kilenc?

MÁRIA

Az már igaz. Ferenc úr tud számolni. Ha ő azt mondja, hogy kilenc, az kilenc. Hát hol a másik kilenc?

SOCINO

Uram, én itt vendég vagyok. Bocsásson meg, én nem tudhatom ezeket a dolgokat. Nem ösmerem a ház szokásait. *(Úgy látszik, mintha egy kicsit hibbantnak nézné Dávid Ferencet.)*

DÁVID FERENC

(iszik egy kortyot) Esküszöm, hogy eredetileg tizenketten voltunk, de most hiányzik a másik kilenc. Nem, nem is tizenketten, hanem tizenhárman voltunk a vacsorán az asztalnál, s most hiányzik a másik tíz. *(Kis szünet.)* Mert ez az első vacsora.

SOCINO

Ahogy gondolja, mester.

DÁVID FERENC

Nem vagyok mestered.

MÁRIA

Ő az én mesterem! Az biza, a Mária mestere, a Máriáé, az enyém.

SOCINO

Püspök uram, én csupán vendég vagyok itt. Engem Blandrata doktor ajánlott ide, én nem akartam jönni.

DÁVID FERENC

Tehát hoztak. Katonák hoztak, fegyverrel kísérték, hogy a vendégem legyél. Lenyakoztak volna, ha nem leszel a vendégem, vagy nem így van?

SOCINO

Püspök úr! Én nem ragaszkodom feltétlenül ahhoz, hogy a püspök úr vendége legyek. A legjobban azt szeretném, ha a püspök úr átkísérne egy másik szobába vagy akár egy másik házba, s ott adna ágyat. Mert engem ide beszállásoltak. Én nem tehetek semmiről.

MÁRIA

Úgy biza! A teológus úr nem tehet semmitől. Ezt én is tudom. A teológus úr nagyon félénk ember, ha neki azt mondják: menj ide, oda megy. Ahová mondják, oda megy.

DÁVID FERENC

(*megbocsátóan*) Mária, ne szólj a nagyok dolgába. (*Kedvesebben.*) Te még kicsi vagy.

MÁRIA

Hát ez igaz, csak húszéves múltam. De azért Ferenc úr mégis szeret engem.

DÁVID FERENC

(*atyásan*) Szeretlek, de nem most, majd holnap,
majd máskor.

SOCINO

(*feláll*) Püspök úr, lenne szíves a szolgálólányá-
nak megmutatni, hogy ágyat ott fent vessen ne-
kem. (*A padlásra mutat.*)

DÁVID FERENC

Nem, barátom. Te itt fogsz aludni. (*A sárga te-
rítős ágyra mutat.*)

SOCINO

(*tettetett meglepetéssel*) Nem a másikon?

DÁVID FERENC

Nem, fiam, ha nem tudnád, abban én alszom.
(*Kis szünet.*)

MÁRIA

Hát én hol alszom?

DÁVID FERENC

A szobádban, ahol eddig.

MÁRIA

Mert én szép és hülye vagyok, ahogy Ferenc úr
mondta, amikor a szobámban járt?

DÁVID FERENC

Mária, menj aludni.

MÁRIA

(*le mutat a földre*) Nem alhatnék itt?

DÁVID FERENC

Nem. Megfázol.

MÁRIA

Hogy tetszik rám vigyázni.

SOCINO

Püspök úr, én igazán átmehetek egy másik szobába is.

DÁVID FERENC

Csak sose menj, fiam, hiszen te az én vendégem vagy.

MÁRIA

Meg az enyém.

DÁVID FERENC

Mária, ne ízetlenkedj, menj, és feküdj le.

MÁRIA

Én mégis itt alszom. *(Leül a sárga terítős ágyra.)*

DÁVID FERENC

Azt nem lehet, ott Socino úr alszik.

SOCINO

Püspök úr, nekem igazán kellemetlen.

DÁVID FERENC

(rábeszélősen) Annyi szoba van ebben a házban, Mária, miért éppen itt akarsz aludni?

MÁRIA

Mert én kicsi elméjű vagyok, ahogy Ferenc úr mondta a múltkor, mikor a szobámban járt. És én úgy szeretnék egyszer olyan szobában aludni, ahol nagyeemberek alusznak!

SOCINO

Püspök úr, nekem igazán olyan kellemetlen.

DÁVID FERENC

Most latinul mondom, hogy... érti?! *(Kis szünet, mintegy érezteti, hogy most a latin szöveg*

következik.) Ez valóban gyenge elméjű, de nagyon ragaszkodó lény. Valamikor még szinte beszélni sem tudott, de az orvos szerint teljesen kigyógyul. *(Más hangon.)* Socino, eddig tegeztem, most már magázni fogom.

MÁRIA

Miért tetszik más nyelven beszélni? Beszélhet Ferenc úr akármilyen nyelven, ha Mária itt akar aludni, akkor úgyis itt alszik. Tudom én, hogy hülyének néznek. Tudom én. De nem baj. Nem baj.

SOCINO

Most már akkor én is latinul mondom a lányra vonatkozókat: hagyjuk itt a szobában, hozzon be magának egy takarót, feküdjék le arra a bőrre. *(Lemutat egy medvebőrre.)*

DÁVID FERENC

De akkor nem tudunk nyugodtan beszélgetni.

MÁRIA

Ha más nyelven tetszenek is beszélni, én akkor is itt alszom.

DÁVID FERENC

Vendég szava – szent szó. Mária, hozz be egy takarót, s lefekhetsz ide a bőrre.

MÁRIA

(együgyű boldogsággal) Jaj de jó! Isten áldja meg Ferenc urat! *(Sebesen el.)*

SOCINO

Igyunk, püspök úr!?

DÁVID FERENC

Igyunk, kedves Socino. *(Isznak, a két ivás két világ: Socinón látszik, hogy nem gyakorlott ivó. Dávid Ferenc szinte dédelgeti a poharat.)*

SOCINO

Én igazán nagyon kényelmetlen helyzetbe hoztam a püspök urat, felforgattam háza nyugalmat. Igazán nem jó vendégnek lenni.

DÁVID FERENC

Socino, kedvesem, maga olyan jó teológus, hogy nekem csak hasznomra válhat. Megbocsát, ha eleinte kissé barátságtalan voltam, de vannak pillanataim, amikor a saját magam testét sem tűröm.

SOCINO

Hát még a vendégét? *(Kis szünet.)* A legnehezebb ezen a világon vendégnek lenni.

DÁVID FERENC

De hiszen valamennyien vendégek vagyunk. Ki emberé, ki az Istené.

SOCINO

Nekem nagyon tetszik a püspök úr háza, s meg kell vallanom, a püspök úr is nagyon tetszik nekem.

DÁVID FERENC

(ugyanolyan kedvesen, őszintén megfogja Socino kezét) Kedves Socino, én is nagyon barátkozom a gondolattal, hogy maga az én vendégem. Én már rég elszoktam attól, hogy külföldiekkel egy-

házi, hitről, vallásról beszélgessek. Itthon pedig... (*Lemondóan legyint.*)

SOCINO

(*kissé ijedten*) Püspök uram, én egyáltalán nem ragaszkodom ahhoz, hogy a hitről és az egyházzal beszéljünk. Sőt...

DÁVID FERENC

Elkerülhetetlen lesz.

SOCINO

Püspök úr, szeretném elkerülni. Annyi más téma van. Itt van ez a csudálatos erdélyi táj. Vagy akár itt van ez a lány.

DÁVID FERENC

Tudom, visszaélek a vendéglátó jogával, és nagyon gyarlón hasonlítok azokra, akik azért hívnak vendéget, hogy lányaik hárfájátékát bámulassák, vagy a bútorikat, vagy a főztüket dicsérettessék szegény kiszolgáltató vendéggel, de már olyan öreg vagyok, hogy ennyi visszaélést, a véleménycserét megengedhetem magamnak.

SOCINO

(*egyre ijedtebben*) Püspök úr! Én igazán szívesen csak a legáltalánosabb dolgokról kívánnék a püspök úrral beszélgetni.

DÁVID FERENC

Van-e Istennél általánosabb?

SOCINO

(*feláll, hátrál az ágyig*) Nem akarok Istenről beszélgetni a püspök úrral.

DÁVID FERENC

Hát akkor talán Jézus Krisztusról.

SOCINO

(már-már hisztériásan) Püspök úr! Kérem, ne hozzon kényelmetlen helyzetbe, ne beszéljünk erről, nagyon kérem, ne beszéljünk erről.

DÁVID FERENC

Nem furcsállja, hogy jóllehet itt vagyunk Erdélyben, ahol az unitárius egyház legelőször ezen a kerek világon alkotmányos egyházzá lehetett, itt vagyunk, maga is unitárius, én is az vagyok, és maga, a vendég, a messziről jött ember, nem akar az egy Istenről velem beszélgetni. De még Krisztusról sem, akiről pedig, ezt én is tudom, sokat vitatkozott már.

SOCINO

(leül az ágyra) Ne kényszerítsen vitákra. Kérem!

DÁVID FERENC

(feláll, tölt, odamegy Socinóhoz) Én nem akarom kényszeríteni magát, kedves barátom, sem mire, én csak beszélgetni szeretnék, végre őszintén beszélgetni! ... Én csak azt akarom, hogy körültagogasson egy gondolatot, s ha megérti – ölelje magához. Én semmi egyebet nem akarok.

SOCINO

Püspök uram! Én nem akarok vitatkozni. A legjobban azt szeretném, hogy ha a püspök úr

is lefeküdné, és én is lefeküdnék. Utaztam, fáradt vagyok.

DÁVID FERENC

(odaadja a poharat Socinónak.) Úgy érzem, kedves barátom, maga nagyon tartózkodó. Mintha félne. Tőlem. Pedig esküszöm, nincs miért. Amit maga mondana nekem az egy Istenről, közöttünk maradna. Legfőntebb Isten tudna róla, hát beszéljen csak bátran.

SOCINO

Püspök úr, én nem azért jöttem ebbe a házba, hogy teológiai vitákat vívjak.

DÁVID FERENC

(lemondóan) Gyanakszik. Maga azt hiszi, nekem különös érdekem, hogy a hit kérdéseiről beszélgessek. Azt hiszi, hogy én meg vagyok bízva?

SOCINO

Engem ide szállásoltak, ezért én nem tartozom senkinek semmivel. Ne vitatkozzunk. Szeretném, ha ön semmit nem mondana nekem. Érti, püspök úr, szeretném, ha ön semmit nem mondana nekem. Kérem, könyörgök, semmit se mondjon nekem!

DÁVID FERENC

(leül Socino mellé, konok nyugalommal) Márpedig én mindent el fogok mondani magának.

SOCINO

Az Isten szerelmére, püspök úr, ne hozzon kényelmetlen helyzetbe.

DÁVID FERENC

Gyanakszik rám, Socino? Ne féljen tőlem, nem vagyok besúgó. Én csak pap vagyok, nem vagyok sem a Blandrata, sem a fejedelem embere. Meg akarom őrizni az unitárius híveket, egy vallást, az egyházat. Nem akarom, hogy egy gondolat elpusztuljon, ennyi az egész. Beszéljen csak nyugodtan, hisz nem vagyok besúgó, és nem azért szállásolták épp az én házamba, hogy én figyeljem meg magát.

SOCINO

De püspök úr!

DÁVID FERENC

Magának, elismerem, eleve gyanús lehet, hogy miért épp az én házamban, az én szobámban kapott szállást. Miért lakunk ketten egy szobában, amikor ennek a háznak annyi temérdek szobája és ágya van. Ez magának mind gyanús lehet. Igaz?

SOCINO

Nem gyanakszom!

DÁVID FERENC

Márpedig gyanakodnia kell. Hiszen miért nem a fejedelem szállásolta el saját magánál vagy Blandrata? Miért éppen én? Véletlennek tartja ezt?

SOCINO

(*kurtán*) Nem.

DÁVID FERENC

Akkor?

SOCINO

Akkor...

DÁVID FERENC

Egyetlen feltevés lehetséges.

SOCINO

Mégpedig?

DÁVID FERENC

Hogy én magát megfigyelem.

SOCINO

Nem, ezt nem hiszem.

DÁVID FERENC

Még lehetne egy másik is.

SOCINO

Éspedig?

DÁVID FERENC

Hogy maga figyel meg engem.

SOCINO

És ha mindkettő? ... Ha mindkettő igaz lenne?

DÁVID FERENC

Ez sincs kizárva.

SOCINO

Tehát...(Feláll.)

(Ebben a pillanatban lép be Mária, párnával, takaróval, lepedővel a karján. Szétdobálja a párnákat, letérdel.)

DÁVID FERENC

Kérem, kedves Socino, a lány előtt ezekről a dolgokról csakis latinul beszéljünk.

SOCINO

Ahogy parancsolja.

MÁRIA

Most csak így leteszem. Már megint idegenül karattyolnak, ahelyett hogy lefeküdnének a jó meleg ágyikóba.

DÁVID FERENC

(mint akinek eszébe jut valami, odamegy Máriához a kupával) Mária!

MÁRIA

Igenis, Ferenc úr!

DÁVID FERENC

Tetszik neked Socino úr?

MÁRIA

(nézegeti Socinót) Tetszik... csak olyan...

DÁVID FERENC

Milyen?

MÁRIA

Olyan, mint a mesebeli pap.

SOCINO

Ezt nem értem, püspök úr.

MÁRIA

Lenyomta a cselédlányt az ágyra, és gyertyával világított a lába közé.

SOCINO

Ezt sem értem, püspök úr.

MÁRIA

Mert csak gyertyával lelte meg! Ahelyett, hogy egyébbel világított volna.

SOCINO

Nem értem, püspök úr.

DÁVID FERENC

(*otthagyjá Máriát*)

MÁRIA

(*feltérdel*) Mit nem ért a teológus úr? Hogy hülye lány vagyok? De azért én még betehetem az ajtót. Be. (*Hirtelen elhallgat, odamegy Socinóhoz.*) Hát persze hogy nem érti. Amikor maga is olyan, hogy gyertyával kell megkeresnie, de magának nemcsak a lányét, hanem a saját magáét is. (*Gonoszkodón nevet.*)

SOCINO

(*zavartan*) Hallottam asszonyokról, akik egymaguk képesek voltak megszégyeníteni egy egész regimentet.

MÁRIA

Hiába beszél maga deákul, hogy én ne értem, hogy engem csúfoljon, amikor magánál még egy gyertya is jobban esik...

DÁVID FERENC

Mária! Fejezd be! Feküdj le, mi még beszélgetünk. (*Az asztaltól elhossa a széket, és Socinóval szemben leül.*)

(*Mária készíti vackát, lassan hálópendelyre vetkezik, amíg ők ketten beszélgetnek.*)

SOCINO

Latinul kérdelem: miben maradtunk?

DÁVID FERENC

Abban, kedves Socino, hogy maga engem figyel, én meg magát. Nem lehet tudni, ki kinek a megbízásából.

SOCINO

Amennyiben én nem kérem öntől, püspök úr, hogy a hit dolgairól beszélgessem velem, sőt tiltakozom ellene, mégis mire alapozza gyanúját?

DÁVID FERENC

(hátramegy) Arra, hogy én tudom: maga engem megfigyelni jött a házamba.

MÁRIA

(takaró alá bújik) Jó éjt az uraknak! Most már nekem deákul is beszélgethetnek.

DÁVID FERENC

Mária, túl sokat beszélsz.

MÁRIA

Én csak egy tyúkeszű cseléd vagyok. Én nem tudok se írni, se olvasni. Rólam azt mondják: nem tudok se írni, se olvasni. Rólam leírják: nem tudok se írni, se olvasni. Hát én mindig a hülye Mária leszek? *(Kis szünet.)* Alszom. Inkább alszom. Alszom. *(Szünet, nézik, hogy elaludt-e.)*

SOCINO

Elaludt?

DÁVID FERENC

El.

SOCINO

Elaludt, de azért mégis jobb, ha latinul beszélünk.

DÁVID FERENC

Legalább az alvókra ne gyanakodjunk, Socino. Beszéljünk magyarul.

SOCINO

Nem, nem. Mégis inkább latinul. Jobb, ha gyanakszunk.

DÁVID FERENC

Senkire nem gyanakszunk. Aki el akar árulni, az el tud, bármilyen nyelven is beszélünk.

SOCINO

A püspök úrban nincs remény.

DÁVID FERENC

Van, de nem erre. (*Más hangon.*) Hol hagytuk abba?

SOCINO

Ki mondta a püspök úrnak, hogy én megfigyelni jöttem?

DÁVID FERENC

Ez nem ide tartozik. De tudom, hogy maga megfigyel engem. Azt is tudom, hogy magának jelentenie kell mindent Blandratának és a fejedelemnek. Így van?

SOCINO

Még nincs.

DÁVID FERENC

Nem értem. Világosabban, Socino.

SOCINO

Meg akarok győződni arról, hogy a püspök úr valóban méltó-e az én árulásomra?! Nem adom olcsón magamat. Senkit sem akarok ártatlanul elárulni. Érti, püspök úr?

DÁVID FERENC

(*bólogatva*) Értem.

MÁRIA

(álmában beszél) Nekem tetszik... tetszik a teológus úr... Ferenc úr is... én nem akarom ... nem akarom... latinul beszélnék... nem értek semmit... nem értek semmit!

SOCINO

*(feláll, lassan átmegy Dávid Ferenc mögé, hal-
kan)* Álmában beszél. Furcsákat mond. Hallgas-
suk csak.

DÁVID FERENC

Nem szeretem kihallgatni mások álmát. Az álom is egyfajta szabadság.

(Mária nyögdéssel.)

SOCINO

(visszaül az ágyra) És a püspök úr? Kinek a megbízásából figyel meg engem?

DÁVID FERENC

Az Istenéből!

SOCINO

(apró gúnnyal) Személyes megbízásából? És éppen önt bízta meg? Vigyázzon, püspök úr, Blandratától is ezt kérdeztem: ki bízta őt meg azzal, hogy emberi sorsokat válasszon ki a pusztulásra, és hogy az egyház egyedüli uraként szóljon?

DÁVID FERENC

Tőle megkérdezhetette, joggal kérdezhetette meg, mert neki soha életében nem volt egyetlen gondolata sem.

SOCINO

(*kissé szemtelenül*) A püspök úrnak milyen gondolata van?

DÁVID FERENC

No, csakhogy kérdez. (*Feláll, megnézi Máriát.*) Az imént még tiltakozott, hogy ne mondjak semmit a gondolataimról, a hitemről, és íme, most már kérdez.

SOCINO

A püspök úr akarta így. Én minél kevesebbet akartam hallani, hogy annál kevesebbet mondhattak.

DÁVID FERENC

(*az asztalhoz megy, tölt magának*) De hiszen maga az igazságot akarja megtudni rólam. Ehhez pedig kérdeznie, faggatnia kell! Nekem az a jó, értse meg, nekem az a jó, hogyha maga mindent megtud rólam, mert az igazság olykor még a hazugsághoz szokott fejedelmet is meggyőzheti. Kérdezzen tehát.

SOCINO

Én ugyan az igazságot akarom hallani, de nem tudhatom, hogy jelentéseimet, ha majd elolvassa a fejedelem, szintén igazságnak tartja-e.

DÁVID FERENC

Kérdezzen, Socino, kérdezzen. Az igazságot mondom, csakis a tiszta igazságot. Isten engem úgy segítjen. A tábla tiszta: magáról tudom, kicsoda, és mit akar. Blandratáról soha-

sem tudtam. Kérdezzen, kérdezzen csak. Én majd az igazat mondom. (*Iszik.*)

SOCINO

Inkább majd holnap. Feküdjünk le, püspök úr. (*Kis szünet.*) Halasszuk holnapra az igazságot.

DÁVID FERENC

(*ismétli*) Halasszuk holnapra az igazságot. (*Dávid Ferenc lefekszik, Socino elfújja a gyertyát, néhány pillanatig sötét van, azután a lépcsőre fénycsóva hull. Blandrata jön le a lépcső közepéig, halkán szól.*)

BLANDRATA GYÖRGY

Socino!

SOCINO

(*a lépcső aljáig jön, ott megáll*) Még nem tudok választ adni, még nem tudom, hogy vállalom-e vagy sem.

BLANDRATA GYÖRGY

Vállalnod kell, ha szereted a hitedet.

SOCINO

Szeretem, de nem így. Képes vagyok meghalni a vallásomért, de nem vendégként, meghalni is csak gazdaként akarok.

BLANDRATA GYÖRGY

Unitárius vagy te is, én is.

SOCINO

Dávid Ferenc is.

BLANDRATA GYÖRGY

Az nem számít, hogy ő mi. (*Ingerülten.*) Ő isten! Ő bölcs! Ő lángész! Ő tudós! De nekünk

nem ő – nem egy ember – egy gyülekezet egyháza kell!

SOCINO

Ő alapította.

BLANDRATA GYÖRGY

Ő – velünk.

SOCINO

Tehát megölni azt, aki alapít. *(Szünet.)*

BLANDRATA GYÖRGY

Figyelmeztetek, Socino, a cselédlány beszámolt arról, hogy Dávid Ferencsel latinul beszélgettek. Tudod, hogy értelmezheti ezt a fejedelem? Hogy egyezkedni akartok. Hogy összeesküdtek, máskülönben miért ne hallhatná egy jámbor cselédlány mondataitokat?

SOCINO

Nem teológiáról beszélgettünk latinul, hanem a lányról.

BLANDRATA GYÖRGY

Ezt Mária nem tudhatja. Ő nem tud, tehát gyanakszik. És épp reád gyanakszik.

SOCINO

A besúgót is figyeltetik? Már a saját besúgójukban sincs bizalmuk, doktor úr? Az áruló fölé is árulót tesznek, doktor úr? Mégpedig egy gyengeelméjűt? Egy... cselédet?

BLANDRATA GYÖRGY

Ez csak addig lesz, amíg te el nem vállalod. Ha elvállaltad, a cseléd szerepe megszűnt. Ne fe-

ledd, mi az igazat akarjuk tudni. Ezért kell egy hozzáértő, aki avatottan számol be Dávid Ferenc nézeteiről. Gondold csak el, ha ez a cseléd-lány jelentené a püspök mondottait, jó lenne ez vajon Dávid Ferencnek? Nem, a laikusok ferdítenek. Mert vagy félreértenek, vagy nem értenek semmit. S ez Dávidnak többet ártana, mint a te avatott véleményed. Érte kell tehát vállalnod, ha furcsán is hangzik: Dávid Ferencért kell elvállalnod a megfigyelését. Az ő érdeke kívánja, hogy tárgyilagos jelentést kapjunk róla, ne pedig egy cseléd zagyvaságait. (*Kis szünet.*) A Mária kezére adnál egy nagy papot? Mentsd meg a tárgyilagossággal Dávid Ferencet, hiszen te kívülálló vagy, a kívülálló szeme többet nyom a latban a fejedelemnél. Mentsd meg a püspököt! (*Szünet.*)

SOCINO

Meg mernél-e esküdni, Isten nevére, Blandrata György doktor, hogy jelentéseimet a püspök javára akarjátok fordítani?

BLANDRATA GYÖRGY

(*kurtán*) Meg.

SOCINO

Esküdj!

BLANDRATA GYÖRGY

(*száraz hangon*) Isten engem úgy segéljen.

SOCINO

Akkor menj, és mondd meg a fejedelemnek,

hogy vállalom a megbízatást. Dávid Ferenc nekem az igazat fogja mondani, és én ezt az igazat továbbítom: nem teszek hozzá, nem veszek el belőle, nem ferdítem el, nem másítom meg, nem értelmezem saját eszem szerint, Isten engem akképpen segítjen!

Függöny

MÁSODIK FELVONÁS

Ugyanaz a szűn. Dávid Ferenc is, Socino is ápolatlanok, látszik rajtuk, sok időt tölthettek így és itt. A szoba rendetlen. Az ágy helyett a földön két szalmazsák, mellette kupák, kancsók, poharak és rengeteg könyv szanaszét, az asztalon könyvhalom, rajta gyertyatartó, kalamáris, benne lúdtoll, a könyvhalom mellett két pár bakancs. A két férfi mezítláb van, kirojtosodott nadrágban, kívülre eresztett ingben. Dávid Ferenc alulról számítva a lépcső harmadik fokán ül, Socino hasmánt fekszik a földön, és egy könyvet lapozgat.

DÁVID FERENC

(iszik) Mennyi idő telt el, Socino? Hányat írunk? *(Kis szünet, Socino lapozgat.)* Socino! Mióta lakunk együtt? Itt?

SOCINO

(nem válaszol, lázasan lapoz, mint aki egy bizonyos passzust keres, motyog) Bizánc tett tönkre minket, Bizánc tett tönkre minket. És Ambrus. És Kálvin.

DÁVID FERENC

Már megint szentháromságosdit játszol?! Megmondtam százszor, Socino, hogy én nem a

szenháromságot tagadom, hanem az egy Istent állítom.

SOCINO

(hirtelen felül) Tehát elismered a szenháromságot? Akkor hogy lehetsz antitrinitárius?

DÁVID FERENC

Én nem antitrinitárius vagyok, hanem unitárius. Hiszek az egy Istenben.

SOCINO

De azzal, hogy hiszel az egy Istenben, és csak is őt hirdeted, tagadod a Fiú és a Szentlélek istenségét.

DÁVID FERENC

Állítom, hogy egy az Isten, Unus est deus, állítom, hogy egyetlen Isten van, aki mennynek és földnek teremtője.

SOCINO

(kesernyésen, panaszkodón) Én nem azt mondom, hogy higgy a háromságban, hiszen én is antitrinitárius vagyok, én csak azért vitázom így veled, hogy lássam hitednek minden árnyalatát. *(Becsukja és leteszi a könyvet, kis szünet, más hangon.)* Húzzam fel a bakancsodat?

DÁVID FERENC

Húzd. *(Socino felhúzza Dávid Ferenc bakancsát.)* Én is a tiedet?

SOCINO

Nem! Mezítláb másképp voltunk. Mezítláb őszintébbek voltunk. A bakancs szorít. A bakancsban nem látom a másik lábujjait. S a föl-

dön szétterpedő lábujjak olyan igazak. Ves-sük le.

DÁVID FERENC

Jó. (*Kis szünet.*) Most neked fontos az őszinte-ség. Neked most az a léted, hogy én őszinte legyek.

SOCINO

Milyen furcsa, én árulód vagyok, s te mégis szeretsz engem, Ferenc. Akármit is mondanál, érzem és tudom, hogy szeretsz. Szeretsz, mert egyenrangú vagyok, és megértem gondolataid minden mozdulását, érzem eszednek árnyala-tait. Te nem akárkihez lennél őszinte, ugye?

DÁVID FERENC

Nem. Hozzád az vagyok, mert jó vagy. El-árulsz, de jó vagy. Jó akarsz lenni, tehát jó vagy.

SOCINO

Ugye, megérted? Ugye, értesz? Ugye, hogy nem veszed ezt olyan árulásnak?

DÁVID FERENC

Nem. Jobb, ha te árulsz el engem, mint a dur-vák, az ostobák. (*Szinte gyöngéden.*) Te jó áruló vagy, Socino.

SOCINO

Húzzam le? (*Dávid Ferenc bólint, Socino le-húzza a bakancsát.*)

DÁVID FERENC

Várj. Nem furcsállod, hogy Blandrata és a fe-jedelem épp egy másik unitáriust tett mellém?

Nem egy jezsuitát vagy evangélikust vagy kálvinistát? Azt akarta, hogy egy hiten belül áruljuk egymást. Hogy unitárius unitáriust, testvér testvért figyeljen meg és jelentsen a katólikus Báthorynak.

SOCINO

Ez meglehet, de azt se feledd, hogy ez így talán méltányosabb. Mert egy jezsuita elferdítve továbbította volna gondolataidat, vak gyűlölete megmérgezte volna szavaidat. Én azonban hittestvéred vagyok, nekem nincs gyűlöletem irántad, én tárgyilagos lehetek. És még csak nem is ebből az országból való vagyok, hogy egyházadon belül ellenfeled lehessek, nem török címeidre, rangodra, nem akarhatok püspök lenni.

(Közepes szünet – harang.)

DÁVID FERENC

Ma már elküldted?

SOCINO

Még nem. *(Kis szünet.)* Jön Mária, mindjárt jön Mária. Jön a jelentésemért Mária. Gyűlölem. A jelentést. Máriát.

DÁVID FERENC

Kérlek, ne írd más, mint amit hallottál. Felhatalmazlak, hogy a színtiszta igazságot írd.

SOCINO

Miért bántasz? Hiszen azért vállaltam el, hogy az igazat tudják rólad, hogy ne hamisíthassák meg mondataidat. Ezért jelentek. Csakis ezért.

(Mária be, két durva fatányérral, félkönyökével leseper mindent az asztalról, a tányérokat nyers mozdulattal teszi az asztalra, kebeléből két kanalat, két villát vesz elő, beleszúrja a tányérban levő ételbe.)

MÁRIA

Hagyjátok a hitvitát, gyerünk enni! Nincs időm várni. *(A két férfi nem mozdul.)* Halod, Ferenc? Mozgás! Socino, te is!

(Tétován, szinte félve közelednek az asztalhoz, leülnek, s mohón esznek.)

MÁRIA

(a lépcsőkorláthoz támaszkodik, onnan figyelőket élesen. Megasszonyosodott, minden mozdulata csupa nyers parancs.) Úgy egyétek, hogy nincs több. Ez van, ennyivel kell jóllakni. Ez is kár belétek!

DÁVID FERENC

Mária, vendégünk van!

MÁRIA

Vendég? Ez a világcsavargó?

(Socino hallgat.)

MÁRIA

(eszik, gyűlölettel) Megérdemelnétek, hogy felköttesselek benneteket. *(Nézi őket, megszükkült szemmel)* Egyétek!

(Azok esznek, befejezik, Mária eközben cipője orrával rugdossa a földön heverő könyveket, egyet felemel.)

DÁVID FERENC

(szelíden) Nem úgy, fordítva.

MÁRIA

Nekem így tetszik. És bennetek is fordítva van minden, tótágast állnak a könyvek, vitáztok az egy Istenről, mintha ettől eső jönne a búzára ... Mit számít az, hogy három van-e vagy egy... tán még jobb is, ha három van, mert akkor többen törődnek velünk.

DÁVID FERENC

Mária, unitárius vagy.

MÁRIA

Mit tudom én, hogy mi vagyok. Csak egyet tudok: nagyon a begyemben vagytok! Mást se tudtok, csak vitázni és gyereket csinálni.

SOCINO

Hagyd abba! Hagyd abba!

(Szünet.)

MÁRIA

Na, ettetek! *(Dávidhoz lép.)* Gyere, öreg, kísérjelek ki, hogy végezd azt a dolgot, ami hozzád legjobban illő. *(Erős rántással karon csípi Dávid Ferencet, s a bal oldali nyíláson át kivezeti, úgy, hogy közben még kissé taszigálja is.)*

SOCINO

(feláll, halkán, de a hangja izzik) Tiltakozom!
(Kis szünet, Socino, mint aki lassan meggondolja magát, leül, megkeresi a kalamárist, felveszi a földről, írni kezd, amikor befejezi, ha-

mut hint a papírra, s összehajtogatja. Mária és Dávid Ferenc bejönnek; Mária ugyanúgy karanfogva vezeti.)

MÁRIA

(Socinóhoz) Neked nem kell? Most szólj, mert aztán elmegyek, s össze csinálhatod magad. *(Socino hallgat.)* Beszélj! Neked nem kell?!

SOCINO

(hosszan néz rá) Mi nem kell? Az vagy az? Mi?

MÁRIA

Te kapca.

SOCINO

(Dávid Ferenchez) Miért nem szólsz rá?

DÁVID FERENC

(csöndesen) Nincs rajta hatalmam.

MÁRIA

Volt. Csak volt. Csak volt rajtam hatalmatok, valamikor. Az ágyékomon volt a hatalmatok. Akkor csak a térdem nyílt meg, most a szemem. Disznók!

SOCINO

(Dávid Ferenchez) Vedd el a szavát, kérlek.

DÁVID FERENC

Nem vehetem. Az övéi, s nekem nem kellenek... *(Kis szünet.)*

MÁRIA

Socino, megírtad?

SOCINO

(hozzálép, egy pillanatig a szemébe mélyed, aztán odaadja a papírt) És most menj.

MÁRIA

(gyorsan el)

SOCINO

(szinte leroskad egy lépcsőfokra) Nem! Ferenc, nem! Belép a lelkünkbe. Ferenc, ő *(Mária után mutat)*. Nem hagy bennünket Istennel lenni. *(Szinte eszelősen.)* Ferenc, ő... ő... ő... nem hagy bennünket Istennel hálni! *(Csend.)*

DÁVID FERENC

(Socino mellé ül) Látom, megírtad.

SOCINO

Meg.

DÁVID FERENC

Az igazat írtad?

SOCINO

Amit mondtál, azt írtam, semmi többet.

DÁVID FERENC

Azt hiszed, hogy jobb ez így? *(Kis szünet.)* Azért vagyok őszinte veled, azért mutatok meg mindent, ami itt bévül van, hogy hátha nekem adsz igazat, és te is mellém állsz.

SOCINO

Én sohasem állhatok melléd, Ferenc.

DÁVID FERENC

Miért?

SOCINO

Mert engem besúgónak küldtek melléd, Fe-

renc! És nekem most nincs más hazám, csak ez. Akinek pedig hazája nincs, az csak ahhoz ragaszkodhat, aki befogadja. Akinek hazája nincs, nem szabad lélek, püspököm: aki mindenkié, az senkié sem. Az én szabadságom ennyi: végzem a ... munkámat itt melletted, és úgy kell végezmem, hogy lelkiismeretem sem előtted, sem önmagam előtt, sem pedig megbízóim előtt ne piszkosuljon. A szabadságom ennyi: nem magyarázok, csak leírok. Ennyi a becsületed is: nem teszem hozzá a magamét. Ennyi az én szabadságom itt és most.

DÁVID FERENC

De hiszen valamikor azt mondtad, hogy csak akkor vállalod ezt a munkát, ha megbizonyosodsz, hogy hitelveim valóban eretneki tanok.

SOCINO

Megbizonyosodtam.

DÁVID FERENC

(meglepetten) Miből?

SOCINO

Megbizonyosodtam, hogy hitújító vagy.

DÁVID FERENC

És ez bűn?

SOCINO

Az én szememben nem, de a megbízóim szemében igen.

DÁVID FERENC

Hát akkor miért nem a magad ítéletét érvényesíted, miért az övékét?

SOCINO

Mert azzal, hogy elvállaltam ezt a ... munkát, azt is vállaltam, hogy bűnösnek azt tartom, amit ők is annak tartanak. (*Kis szünet, feláll.*) Lehúzzam a bakancsodat? (*Apró szünet.*) Megmossam a lábadat?

DÁVID FERENC

Hogy élhet benned egyszerre két kép, hogy lehet valakiben egyszerre két ítékezés a bűnről?

SOCINO

(*egyszerűen*) Így. (*Leül.*)
(*Szünet.*)

DÁVID FERENC

(*értetlenül, kesernyésen*) És ők miért tartják bűnnek a hitújítást?

SOCINO

(*vállat von*) Mert Blandrata örül, hogy végre alkotmányos egyháza van.

DÁVID FERENC

(*Socino szemébe néz*) És te is azt hiszed, hogy ha már alkotmányos egyházunk van, nincs többé szükség semmilyen újításra?

SOCINO

Én azt hiszem, hogy újításra örökkön örökké szükség van. De én csak egy ... tudod, Ferenc, hogy én mi vagyok. És nekem még a hóhér elégtétele sincs meg, a hóhér lelkiismerete tiszta, mert tudja, hogy egy gonosztevőt nyakaz le. Én pedig mégis vállaltam. Ennyit tehettem én.

(Bejön Mária.)

MÁRIA

Most miért nem latinul beszéltek?

(Közepes szünet.)

SOCINO

Te tulajdonképpen mit akarsz tőlünk?

MÁRIA

Tudósok ... úgy néztek ki, mint valami koszos útonálló ... És ezek jártak a szószékre... Kinek van szüksége rátok? A földnek, hogy hizlaljátok, hogy termés legyen. Büdösebbek vagytok, mint a parasztok, akiket pedig lenéztek. Kinek kellettetek ti, ha mi nem lenénk, ki szőné-fonná rátok a ruhát? Belefulladtok a betűbe, a betű fog befödni benneteket, nem a föld!

DÁVID FERENC

A szavaidat ... csak a szavaidat kellene megégetni.

MÁRIA

Hallgass, vénség, mindjárt megmondom, milyen vagy ... Te csak hallgass.

DÁVID FERENC

Eredj ki, eredj ki! *(Sötét.)*

(Nem sokkal ezután a lépcsőn lassan Blandrata jön.)

BLANDRATA GYÖRGY

Nos, Socino?

SOCINO

(feléje fordul, szinte ellenségesen) Mit akarsz tőlem?

BLANDRATA GYÖRGY

(leül az egyik középső lépcsőfokra) Hát jelentgetünk, jelentgetünk?

SOCINO

Mindent jelentettem, ami történt.

BLANDRATA GYÖRGY

Nem tudtam, hogy az olaszok ilyen szükszavúak.

SOCINO

Embere válogatja, doktor úr.

BLANDRATA GYÖRGY

A fejedelem elégedetlen a jelentéseiddel. Azt mondja, túlságosan rövidek, semmit sem lehet belőlük megtudni arra nézve, hogy a püspök bűnös-e vagy sem.

SOCINO

Én nem arra szegődtem, hogy megítéljem Dávid Ferenc bűnösségét, hanem arra, hogy jelentsem mindazt, amit mond.

BLANDRATA GYÖRGY

(más hangon) De én nem tudom elképzelni, hogy hitünknek egy olyan tudós papja, mint amilyen te vagy, Socino, ne tudná megítélni, hogy bűnös-e a megfigyelt vagy sem.

SOCINO

Nem erre szerződtem, ez mások dolga! Tanúnak jöttem, nem ítélobírónak. A katolikusokat kellett volna megbíznod ezzel, doktor úr!

BLANDRATA GYÖRGY

Te ne tudnád, hogy más az, ha egy hiten be-

lül álló tanúsítja a bűnösséget a fejedelem előtt, mintha ugyanezt egy hitünkön kívül álló tenné.

SOCINO

Én belülálló vagyok, és nem lehetek pártatlan, amikor két unitárius közül az egyiket kell választani, én legszívesebben mind a kettőt választanám.

BLANDRATA GYÖRGY

Báthory azt akarja, hogy csak az egyiket válasszd! Ha te tanúskodsz, te, aki hiten belül vagy, minden unitárius hívő megnyugszik, mert magunk között ítélkezünk. A magunkról való ítélkezés jogát nem adjuk át senkinek! Mert a fejedelem előtt ezzel azt árulnánk el, hogy a magunk dolgait mi egyedül képtelenek vagyunk az egyházon belül elintézni.

SOCINO

Ám ha mi ítélkezünk saját embereinken, saját hittársainkon, ne feledd el, doktor úr, hogy megrendülhet a hívőkben az egyház iránti bizalom. Mert így azt fogják érezni, hogy a hitet művelő egyházból törvényszék, ítélőszék lett, nem a védelem egyháza, hanem a vádaké. S ha eddig csak a hitellenségeinktől félték, ezután már a saját hittársaiktól is remegniök kell majd! Hagyd, hogy az idegenek ítélkezzenek, hagyd, hogy a mi hittársaink haragja együtt maradjon, s azokra induljon, akik megérdemlik. *(Szünet.)*

BLANDRATA GYÖRGY

Socino, neked nem érvelned, hanem magyaráz-
nod kell mindazt, amit Dávid Ferenc mond.
Nemcsak leírnod – értelmezned is. Így kívánja
a fejedelem. A vendége vagy!

SOCINO

A Dávid Ferenc vendége vagyok!

BLANDRATA GYÖRGY

Ő meg a fejedelemé.

SOCINO

Hát Istennek ki a vendége ebben az ország-
ban? (*Kis szünet.*) Mit kívánsz tőlem?

BLANDRATA GYÖRGY

Megmondtam. Túl kurták a jelentéseid.

SOCINO

Az igazság rövid. Én csak az igazat írom.

BLANDRATA GYÖRGY

De ne röviden. Más az igazság, ha hosszabban
írjuk.

SOCINO

Nem tudok fecsegni.

BLANDRATA GYÖRGY

De értelmezni tudsz, állást foglalni a püspök
hittételeivel szemben tudnod kell, hiszen teológus
vagy.

SOCINO

Nem vállalom! Ezt már nem vállalom! (*Szü-
net.*)

BLANDRATA GYÖRGY

(*feláll*) Tudod, ki volt Báthory előtt a fejede-
lem?

SOCINO

János Zsigmond.

BLANDRATA GYÖRGY

Ki hozta unitárius hitre János Zsigmondot?

SOCINO

Dávid Ferenc.

BLANDRATA GYÖRGY

Dávid Ferenc és én. Tudod, mi volt a célja Dávid Ferencnek Erdélyben? Hogy a János Zsigmond segítségével minden vallás híveit az unitárius egyházba hozza.

SOCINO

De azt is tudom, hogy Dávid Ferenc nem fegyverrel, hanem prédikációval akarta megnyerni őket. Kihirdette a vallásszabadságot.

BLANDRATA GYÖRGY

Nem ez a fontos.

SOCINO

Hát?

BLANDRATA GYÖRGY

Az, hogy új fejedelem jött. Más vallású. Régi vallású. Katolikus.

SOCINO

De hiszen te magad is a János Zsigmond orvosa voltál.

BLANDRATA GYÖRGY

Orvosra minden fejedelemnek szüksége van. A papok közül azonban azokat választja ki, akik feltétel nélkül őt szolgálják.

SOCINO

Tehát Dávid Ferenc kegyvesztett?

BLANDRATA GYÖRGY

Jó, hogy megértetted. Új fejedelemnek nem kellene a régi emberek. Őt kell feláldoznunk, akinek nincs útja Báthory felé. Azokat kell megtartani, akik az egyházat megtarthatják.

SOCINO

Doktor úr, én besúgó vagyok. Nekem nem az a feladat, hogy feláldozzam az egyház főembereit. És csak tájékoztatok. Én csupán ennyire szerződtem.

BLANDRATA GYÖRGY

Akkor írd hosszabb jelentéseket.

SOCINO

Nem írok. Csak olyat írok, amelyet a lelkiismeretem enged.

BLANDRATA GYÖRGY

Hát jó. Nekünk így is jó. (*Kis szünet.*) Akkor majd a Mária jelentéseit vesszük figyelembe.

SOCINO

A Máriaét?

BLANDRATA GYÖRGY

A szóbeli jelentéseit. Mert amint láthattad, ő írni-olvasni nem tud. De ő mégis vállalja, hogy értelmezzen, és bűnösnek mondjon ki vagy felmentsen valakit, mert őneki mindegy, hogy ki lesz a püspök, neki csak az a fontos, hogy az is megtartsa szolgálónak. (*Kis szünet.*) Hát akkor majd a cselédlány jelentései alapján íté-

jük el vagy mentjük fel Dávid Ferencet. (*Kis szünet.*) Mert, Socino, az értelemnek mindig választania kell: vagy a butaságot, a tudatlanságot hagyja állást foglalni és ítélezni, vagy pedig ő maga ítélezik.

SOCINO

Tiltakozom! Arról volt szó, hogy csak én jelentek. Tiltakozom! Az értelemmel, az értelmért! Tiltakozom! Arról volt szó, hogy csak én jelentek. Csakis én... Én jelentek... én jelentek ... (*Sötét.*)

(*Amikor ismét világos lesz, ugyanabban a szobában vannak: Socino egy kis fakád előtt térdel, és mossa a Dávid Ferenc lábát.*)

SOCINO

Ötél-e meg valakit valaha, Ferenc?

DÁVID FERENC

Nem. (*Felemeli egyik lábát, a kád szélére teszi.*)

SOCINO

Meg tudnál-e ölni valakit, Ferenc?

DÁVID FERENC

Azt hiszem, nem.

SOCINO

Mi rosszat tettél életedben? Mert lehetetlen, hogy ne tettél volna rosszat valakinek. (*Dörzsöli a püspök bokáját.*)

DÁVID FERENC

Lehet, de nem akarattal.

SOCINO

Akkor miért gyűlölnék, Ferenc? Miért nem gyűlölik inkább a fejedelmet, aki több embernek tett és tehet rosszat?

DÁVID FERENC

Mert tőle félnek. Őt félnek gyűlölni. Tőlem nem félnek, engem bátran gyűlölhetnek. (*Kis szünet.*) Akit nem merünk szeretni, azt gyűlöljük. Engem nem mernek szeretni.

SOCINO

Ferenc, mondd meg igaz lelkedre, mi rosszat tettél... életedben? ... Könnyítsd meg a dolgomat ... könnyítsd meg az én nehéz árulásoomat.

DÁVID FERENC

(*mintha valóban komolyan venné Socino kérését*) Hacsak...

SOCINO

Hacsak?

DÁVID FERENC

Talán tehettem volna sok rosszat.

SOCINO

És miért nem tettél?

DÁVID FERENC

Azt hiszem, tunya voltam a bűnre.

SOCINO

Mire voltál serény?

DÁVID FERENC

Hogy az emberek esze legyen hitem gyámolítója; az emberek eszén át akartam lelkükhöz férközni.

SOCINO

Mégis gyűlölnék. (*Megtörli Dávid Ferenc lábát, tűnődve.*) Hogy van az, hogy valaki nem tesz semmi rosszat, mégis az életére törnek?

DÁVID FERENC

Mondottam már, a saját félelmüket, a saját gyávaságukat gyűlölik bennem. (*Kis szünet.*) A fejedelem pedig és a többiek azokat, akik kényelmetlenek az emberek számára, igyekeznek eltenni láb alól.

SOCINO

Taníts! Hogyan kényelmetlenek?

DÁVID FERENC

Azok a kényelmetlen emberek, akiktől nem azt a választ kapják, amit ők szeretnének, azok a kényelmetlen emberek, akik nem adnak nyugalmat a lelkiismeretnek, akik mindig kérdeznek, még akkor is, amikor mindenki minden választ mindenre megadott már. Ezek sose ölnek, ezeket mindig megölik.

SOCINO

És te ilyen vagy?

DÁVID FERENC

Még élek.

SOCINO

De miért van olyan kevés híved?

DÁVID FERENC

Több van, mint gondolnád. Csak félelemből le-
tagadják magukat az utcán, a házukban vagy
az országgyűlésben, vagy pedig a máshitűek ta-
gadják le őket. És ők valamennyien – engem.

SOCINO

És a más egyházak miért gyűlölnék jobban té-
ged, mint Blandratát, aki pedig szintén unitá-
rius?

DÁVID FERENC

Mert veszélyesebb vagyok számukra. Én pré-
dikációimmal néhány év alatt egész Erdélyt
unitáriussá tettem volna. De mi lett volna ak-
kor a katolikus és a protestáns papsággal?
Nem a hitújításom a bűn, az én igazi bűnöm,
hogy nem akartam múzeumba tenni egyháza-
mat; fejleszteni, növelni akartam a hit erejé-
vel!

SOCINO

(*szomorúan*) Útjában vagy a fejedelemnek. És
ezen nem lehet segíteni.

DÁVID FERENC

Én is azt hiszem, hogy nem. (*Kis szünet.*) De
te ne szomorkodj. Végezd a dolgod, amit el-
vállaltál.

SOCINO

Én már nem is tudom, mit vállaltam el.

DÁVID FERENC

Talán már én sem.

SOCINO

Nem gondoltam volna soha, hogy ilyen nehéz valakit elárulni. És téged, Ferenc, talán mindenkinél nehezebb.

DÁVID FERENC

Nyugodj meg, Socino, én téged, csakis téged akartalak. Másokkal is megkönyékeztek már, de senkinek nem sikerült kicsalni belőlem semmit. Ha már nem adatott meg más szabadság, ragaszkodtam ehhez az egyetlen és utolsó szabadságomhoz, hogy én válasszam ki azt az embert, aki elárulhat engem.

SOCINO

Ferenc, fejezzük be ezt. Úgy érzem néha, te mégis titkolsz valamit előlem, úgy érzem, valamit tartogatsz számomra, valami nagy szörnyűséget, valami zseniális szörnyűséget, amitől már most félek, s amit te csak majd az utolsó percben fogsz elmondani.

DÁVID FERENC

Lehet. De azt, hogy elmondom vagy sem, majd az utolsó percben döntöm el. (*Csönd.*)

SOCINO

(*szinte kikelve magából*) Nagyon isten vagy, Ferenc. Mintha nem is húsból-vérből való lennél. (*Megragadja Ferenc vállát.*) Mondd valami bűnödet, valamit ... bármit magadról, amit te tartasz bűnnek ... Mondj egy bűnt, hogy könnyebben tehessem, amit teszek, amit tennem muszáj. Egy bűnt! Mondj, add egy bü-

nödet nekem, hogy ne lássalak istennek, Ferenc! hogy ne érezzem magam ennyire nyomorultnak. (*Szünet.*)

DÁVID FERENC

Hiszem, hogy van, hiszem, hogy sok bűnöm van (*maga elé néz*), de egyet te is láthattál, egyet te is megérezhettél. (*Kis szünet.*) Ezzel a lánnyal én is háltam.

SOCINO

Tudom.

DÁVID FERENC

Azért olyan parancsoló velünk. Azért van hatalma rajtunk.

SOCINO

És te ezt bűnnek tartod, hogy az ágyadba fektetted?

DÁVID FERENC

Ezt nem, mert a szellem gyakran a legdurvább, legesetlenebb húsrá vágyik.

SOCINO

(*szinte lehangoltan*) Hát akkor mit tartasz bűnnek?

DÁVID FERENC

Hogy nem voltam fiatalabb. Megszégyenítettem a fiatal húst, és megszégyenítettem ezt a vén, könnyvek fokán megkopott csontomat.

SOCINO

Nincs mit bánnod. (*Révült szemmel messzire néz.*) Igen, a szellem gyakran a legdurvább, legesetlenebb húsrá vágyik ... De ha ez az

esetlen, ez a durva hús meg akarja szégyení-
tem, meg akarja alázni ... akkor ... nem,
nem ... nem hagyhatom! (*Kis szünet.*) Miért
kér az otromba hús a karcsú szellemtől behó-
dolást, az alaktalan hús miért parancsol?! Írni
sem tud az az esetlen hús, olvasni sem tud
(*szinte kiáltva*), csak üvölteni és tuszkolni tud
az az esetlen hús!

DÁVID FERENC

A hús jogán teszi. Mert egyszer-kétszer elfo-
gadtad, most már azt hiszi, szellemeden is ural-
kodik, elvárja, hogy gondolataidat, hitedet,
eszmédet add oda azért, ami benne tapintható.

SOCINO

De itt másról is szó van ... Amikor a hús be-
sűg. Áruló lesz. A tudatlanság besűg. Az ösz-
tön besűg. Téged, nem engem, téged!

DÁVID FERENC

Nem értem ... Ki tudna engem jobban be-
sűgni, mint én magam, hiszen én mindent,
amire gondolok, el is híresztelek.

SOCINO

(*fojtottan*) Azt mondd meg nekem, ki sűgjon
be, én vagy Mária?

DÁVID FERENC

Socino, benned már, rég érzem, összekuszáló-
tak a dolgok. Mária nem is tudna besűgni, hi-
szen egy szavunkat sem érti.

SOCINO

De a fejedelemnek ez épp elég! Elég egy cse-

léd a fejedelemnek, hogy egy zseni nyakát véle kitekerje... Megint hallani akarom tőled, a te szádból, hogy az én árulásom kell neked, és nem az övé. *(Szinte eszelősen suttogva.)* Halljam. A te szádból.

DÁVID FERENC

Socino, ha a dadogós árulás és az értelmes árulás között már választanom lehet, akkor nyugodj meg, tudod, melyiket választom. Azt, amelyik méltó akar lenni ahhoz, aki elárultatik.

SOCINO

Szegény Ferenc, hát valóban már csak ennyi a te szabadságod, hogy két árulás között választhass? *(Kis szünet.)* Ennyi! Mondd, nehéz lehet ölni? *(Szünet.)*

DÁVID FERENC

(csöndesen) Ma már elküldted?

SOCINO

Még nem.

DÁVID FERENC

Meg sem írtad?

SOCINO

Nem. *(Kis szünet.)* Én mindig csak teológiai dolgozatokat írtam és prédikációkat. Sosem gondoltam, hogy ilyet is lehet írni, amire ma kényszerülök. Van ebben valami hihetetlen. Hogy ez a kéz írta a szentháromság ellen a maga kiáltványait, amelyik ezeket... *(Megnézi jobb kezét, majd fejével az asztal felé)*

bök.) A jelentésekben rövid mondatokat írok, minél rövidebb, annál jobb, hogy rajta ne kapják a gondolataimat, hogy el ne csípjék a két szó közti távolságot. Az árulás olyan, mint a terror: gyors ütés, semmi fölösleges. (*Kis szünet.*) Van ebben az egészben valamit hihetetlen. Ott vagyok a házadban: vendégségben, és te tűröd, hogy eláruljalak, és te mindennap figyelmeztetsz a dolgomra, mintha az a te saját dolgod lenne, és megkérdezed: megírtam már, elküldtem már az aznapi jelentést? De nem azért kérdezel meg, hogy engem bántsz, úgy figyelmeztetsz az árulásomra, mint a kötelességre, mint a munkámra. (*Kis szünet.*) És semmit sem tagadsz le, semmit sem rejtegetsz, pedig tudod, hogy mindent jelentek.

DÁVID FERENC

Nekem már könnyű ilyennek lennem. Mert én már tudom: bármit is mondanék, ha mindennek, amit eddig állítottam, az ellenkezőjét hirdetném is, a sorsom úgysis eldőlt – amikor Báthory a trónra lépett.

SOCINO

Nem értem Blandratát. Magamat megértem, mert én ki vagyok szolgáltatva. De Blandratát nem értem. Valóban meg akar ölni?

DÁVID FERENC

Nem tudom, nem tudhatom, kiben mi van irántam. Mosolygok a doktor úr erőfeszítésén, hogy tanúkat akar, és jelentéseket akar, hogy

minden egyfajta igazságon belül történjék. (*Kis szünet.*) Nekem már csak sorsom van, SOCINO. Eddig életem volt, most már csak sorsom van.

SOCINO

Én mégsem hiszem, hogy reménytelen ... én hiszek abban, hogy ami nem derül ki a történelemből – az kiderül a jelentéseimből... Az: hogy te nem vagy ellensége sem az egyháznak, sem a fejedelemnek.

DÁVID FERENC

Ellenség? Ellensége csak önmagamnak voltam és vagyok. Nem veszed észre, hogy minden vád: a hitújítás, az eretnokség, a fejedelem iránti hűtlenség – minden csak ürügy. Mindent akarnak – csak engem nem. Minden jó lesz – csak én pusztuljak el. (*Harangszó.*)

(*Mária bejön.*)

MÁRIA

Socino, megírtad?

SOCINO

(*gúnyos gyűlölettel, nem lehet tudni, hogy melyik a pusztítóbb ebben a hangban, a gúny vagy a gyűlölet*) Még csak az adatokat gyűjtöm. (*Mária szemébe, közel hajolva, halkán, fojtottan.*) Mert te még nem tudod ... ti még nem tudjátok, hogy átírtam a Miatyánkot... és azután halálos ágyamig mindig ezt fogom tenni: újraírom a Miatyánkot... Átírtam: Add meg a mi mindennapi adatunkat, most és mindörökkön.

MÁRIA

(*kissé hátrább lép, meghökken*) Ül le és ír!
Mennem kell. Ül le és ír!

SOCINO

Mentem volna inkább az istállóba, az állatokhoz, a tehénekhez, a kancákhoz, a bivalyokhoz, mielőtt megkívántalak volna.

MÁRIA

Gyűlölsz, mert kettőnk közül a te bűnöd a nagyobb, s mert a tiéd a nagyobb bűn, hát nem őt (*Dávid Ferencre mutat*) gyűlöled, hanem engem. Akivel pedig egy fából vagy faragva. Engem gyűlölsz, mert én vagyok a gyengébb, engem gyűlölsz, mert ő az okosabb. Őt gyűlölni veszélyesebb, mint engem... De ne félj, már gyűlölhetsz másként is ... már nem vagyok a hülye lány ... meglátjátok: megokosodtam.

SOCINO

Megokosodtál mellettünk... A hajdani hülye lánynak megjött az esze – mellettünk. Megokosított az ágyunk, amelybe surrantál, megokosított a kurvaságod. Menj Blandratához, aztán tovább az összes főpapokhoz, menj, mert valamennyiüktől tanulhatsz valamit! Menj, és végül püspök lehetsz: a kurvák püspöke! (*Villánásnyi szünet.*) Istenem!

MÁRIA

Állat, vadállat... Te beszélsz Istenről, te ... besúgó!

DÁVID FERENC

(Máriához) Hallgass! Ne bántsod Socinót!

MÁRIA

És te, akinek az agya már alig mozog, mert vén vagy és hülyébb, mint én akkor, amikor ágyamba jöttél, meg is érdekled ezt a sorsot, ha sose nézel körül, ha nem törődsz, hogy ki jön a házába. *(Kis szünet.)* Te pedig *(Socinóra néz)* ülj le, írd, mert mennem kell Blandratához. *(Gúnyal.)* Látni akarja az írásodat. *(Hosszú csend, Socino Máriát nézi, az asztalhoz lép, leül, néhány sort vet a papírra, Mária megáll az asztal mellett, felülről mereven nézi, Socino átadja az írást, Mária Dávid Ferenchez lép, karon ragadja, és viszi a bal oldali nyíláson át.)*

(Hosszabb szünet.)

SOCINO

(egy ideig áll, majd lassan, mint aki tudja, mi következik, minek kell következnie, lassan a lépcső felé indul. Blandrata már jön le a lépcsőn, kezében az írás)

BLANDRATA GYÖRGY

Írd át. Nem jó. Nem tetszik Báthorynak. Írd át. *(Nyújtja.)*

(Szünet, látszik: Socino szándékosan nem nyúl a papír után.)

SOCINO

Öltél már embert, Blandrata? *(Villanatnyi szü-*

net.) A szájból milyen érzés, milyen érzés a szájból – embert ölni? (Szünet.)

BLANDRATA GYÖRGY

Írd át. Rövid. (Ezt többször ismételve, kicsit még előrébb nyújtja az írást.)

SOCINO

(mozdulatlan, nem nyúl érte, mereven állnak. Blandrata így kinyújtott kézzel, SOCINO szinte dermedten leeresztett karral. Hirtelen teljes sötét)

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

Szín: ugyanaz. Socino a könyveket rakosgatja, szinte mániákusan szép rendbe, megsimogat egy-egy könyvfedelet. Még ápolatlanabb, még eszelősebbnek tűnik, még téovábbnak, mint a második felvonásban. Épp egy könyvet tart a kezében, amikor Mária belép.

SOCINO

(odafordul, kissé felemeli a könyvet, semmit el nem áruló arccal mintegy rámutat, nagyon csendesen, indulat, szemrehányás nélkül – s ebben a jelenetben végig így beszél) Ráléptél. (Leteszi, egy harmadikat emel fel.) Ezen a lábnyoma is látszik. (Ujjaival a könyv fedelén mutatja.) Ez a nagy lábujjad nyoma. A lábnyom hüvelykujja, ha lenne a lábnyomnak hüvelykujja. Ez a lábnyom mutatóujja, ha lenne a lábnyomnak mutatóujja. (Legyint.)

MÁRIA

Hol van a püspök?

SOCINO

(valamivel könnyedébb hangon) Mária, szeretted te azokat az éjszakákat? Tetszettek neked azok az éjszakák? Akkor is megkérdeztem,

most is: Jólesett neked – jólestek neked azok az éjszakák?

MÁRIA

Hol a püspök?

SOCINO

(mintegy emlékezve) Amikor megvártuk, hogy a püspök elaludjon, s te a földről az ágyamba másztál, mert másztál, ezt nem tagadhatod... *(Kis szünet.)* De úgy is volt, nem tagadom, hogy én feküdtem melléd a földre. A bőrre. Néha olyan szaga volt, mint kutyának eső után. De nem éreztem. Csak utána éreztem. Előtte nem volt orrom. Csak utána éreztem, hogy van orrom. *(Kis szünet.)* Volt úgy is, hogy ott *(a lépcső felé bök fejével)* a lépcsőn, ott ... azon a lépcsőfokon *(most mintha ujjai-val keresné pontosan azt a lépcsőfokot, amelyről szó van)* szeretkeztünk, volt úgy, hogy néha a padlásra is föllopóztunk... *(Leül a lépcsőre.)*

MÁRIA

(mintha figyelné is, meg nem is, egyre kono-kabbul kérdez) Hol a püspök?

SOCINO

Tudtam, hogy előtte vagy közben vagy utána a püspökkel is lefekszel. Hisz egyetlen nőszemély voltál – itt. *(Körülmutat.)* Nem lehetünk finnyásak. Hát nem bántam. Pedig bántam volna. De a püspököt szerettem. A püspököt becsültem. Te nem ismered a férfiai-

kat: ha undorodtam volna a püspöktől, ha nem istenítettem volna, megalázva éreztem volna magam. Nem egy asszonytól utálkoztam, mert az urát a kapcánál is kevesebbre tartottam.

MÁRIA

Socino, hol a püspök?

SOCINO

(tűnődve) És én megígértem neked, hogy megtanítlak írni és olvasni. El is kezdtük. Semmit sem értettél, mert semmire sem vagy képes azon kívül, mint amire képes vagy. Nem tudtál odafigyelni semmire. Pedig téged is figyelni küldtek. *(Kis szünet.)* S amikor állapotos lettél, nem tudhattad, kitől lesz: tőlem vagy a püspöktől? De az Isten annyi eszet mindig adott az asszonynak, hogy tudja, mikor kell parancsolnia. Attól kezdve, ahogy ezt megtudtad, átvetted a hatalmat, mert úgy érezted, hogy most a kezében vagyunk mind a ketten.

MÁRIA

Gyűlöltelek benneteket, azért feküdtem az ágyatokba, mert én csak azzal tudok egy ágyba feküdni, aki megalázott.

SOCINO

(tétován) Igen, ez a gyűlölet ... mert nem tudhatod, melyikőnk az apja. Nem tudhatod, hogy ki csinálta. Úgy gyűlölsz, mint a markotányosnő gyűlöli az ezredet, nem azért, mert mindenkivel lefeküdt, hanem mert nem tudja, hogy

melyiküktől nő a hasa. (*Kis szünet.*) És látom, hányingered van ... mint minden állapotos asszonynak... És mert nem tudod, hogy melyikönk a gyerek apja, hát mindkettőnket gyűlölsz.

MÁRIA

Azért gyűlöllek mindkettőtöket, mert hülyének néztetek ... mert latinul beszélgettetek ... mert nem értettem, hogy mit gondoltok ... mert annak gondoltatok, ami voltam ... mert úgy bántatok velem, mint azzal, ami valóban voltam. (*Csönd.*)

SOCINO

(*mint akinek eszébe jut*) Holnap karácsony szombatja.

MÁRIA

Blandrata azt mondta, hogy holnap jönnek a püspökért.

SOCINO

Kik?

MÁRIA

A fejedelem katonái.

SOCINO

És miért épp neked mondta ezt Blandrata?

MÁRIA

Nem tudom, de mondta. Hol a püspök?

SOCINO

(*odalép Mária mellé*) Megérted te azt, van-e értelméd arra, hogy felfogd: az értelmes áru-lás, az értelmes áruló semmit sem gyűlöl úgy,

mint vetélytársát, a durva és ostoba árulást? És viszont: a durva és ostoba besúgó gyűlöli ellenfelét, az értelmes, a könyveken nevelkedett besúgót. Megérted ezt, Mária?

MÁRIA

Ezt gyűlöltem és ezt szerettem benned, hogy mindig tudtál másról beszélni. Sohasem beszéltem arról, amiről szó volt, és mégis mintha mindig arról beszéltél volna. *(Mint aki hirtelen elvágja saját villanásnyi ellágyulását, keményen.)* Hol a püspök?

SOCINO

(mintha a nézők felé is mondaná) Megérti-e valaki egyáltalán, hogy az árulásnak is van lelkiismerete? Hogy az értelmes besúgó nemcsak a fejedelemnek, hanem az igazságnak, a jövő történelmének is besúgója lesz? És azt ki érti meg, hogy az ostoba besúgó csak a fejedelemé, de nem az igazságé is, mert azt nem is ösmeri, de ha ösmerné, akkor sem értené. *(Kis szünet.)* Felfogja-e ezt valaki? Mert ha nem ... egygyel több okom lesz ... *(Egészen halkán.)* Valamire...

MÁRIA

Ne zagyválj, Socino, ne zagyválj! Hol a püspök? *(Kissé magyarázólag.)* Engem bíztak meg, hogy gondozzam, hogy vigyázzak rá...

SOCINO

Ránk... *(Kissé más hangon, könnyedebben.)* Hallottam valahol, hogy a női öröknél nincsen

kegyetlenebb. Ahol asszony örködik, a szökés csak álmainkban lehetséges. Ahol asszony örködik, oda csak az ördög és néma gondolatunk teheti be a lábát.

MÁRIA

Te vagy az ördög! Ha nem mondd meg, hol a püspök, jelentem Blandratának! (*Elindul az ajtó felé.*)

SOCINO

Elárulnád egyetlen gyermeked két apját?

MÁRIA

(*visszajön, leül az ágyra*) Állat! Hogy lehet az Isten embere ennyire állat?! Hát titeket az Isten sohasem finomít? (*Kurtán.*) Megmondod, hol a püspök? (*Csönd.*)

SOCINO

(*feláll*) Megöltem.

MÁRIA

Örült.

SOCINO

(*szelíden, magyarázóan*) Megöltem, mert állandóan csak bünt követtem és követhettem el ellene: megfigyeltem, jelentettem, besúgtam minden mozdulatát. A fejedelemtől ezért én nem büntetést, hanem kegyet kaptam és kapok. De vezekelni szeretnék. Megöltem hát a püspököt, s így bűnöm már törvénnyel büntetendő. Olyan bünt akartam ellene elkövetni, amire írott törvény is van. Megérted? Mert a besúgásra nincs írott törvény, az árulkodást azok támogatják,

akik a törvényt írják, és ahogy mondják, védik. (*Apró szünet.*) Azért öltem meg, hogy megbüntessem magamat az ő élete által.

MÁRIA

Őrült. Igazat beszélsz? ...

SOCINO

Igen.

MÁRIA

Őrült! Megyek! (*Sebesen indul.*)

SOCINO

(*szelíden*) Várj!

MÁRIA

(*megtorpan*)

SOCINO

Várj meg kint, meg kell írnom Blandratának a mai jelentést, mindent beleírok, ezt is, nagyon fontos, a legfontosabb, várj meg kint, kint... a folyosón...

MÁRIA

Megvárom itt.

SOCINO

Nem. Ezt most egyedül akarom megírni, nem akarom, hogy nézzenek, miközben írok, nem akarom, hogy figyeljenek, miközben írok. Egyedül akarom írni. Egyetlen mondat csupán. (*Kis szünet.*) Ez az egyetlen mondat, amit egészen egyedül fogok írni. (*Kis szünet.*) Menj ki, várj meg a folyosón...

MÁRIA

(*mintha kicsit megorzongana*) Siess, a folyosón hideg van.

SOCINO

(*a lúdtoll után nyúl*) Sietek.

(*Mária kilép, ahogy kilépett, Socino abban a pillanatban visszateszi a tollat a kalamárisba, lassan a lépcsőhöz megy, fölnéz, mintha minden lépcsőfokot külön követne pillantásával, aztán lassan, kicsit tétova léptekkel elindul a nyílás felé, amelyiken Mária kiment. Socino el. Csend. Hosszabb szünet.*

Dávid Ferenc belép azon a nyíláson – a bal oldalán –, ahol mindig az árnyékszékre szokták vinni.)

DÁVID FERENC

(*leül az ágy szélére, félig-meddig rádől az ágyra, bámulja a mennyezetet, hosszabb szünet.*)

SOCINO

(*be, ott, ahol Mária után kiment, megáll a szín közepén, arca szelíd, Dávid Ferencre néz, szinte derűsen, szinte biztatóan*) Holnap karácsony szombatja lesz.

DÁVID FERENC

(*hirtelen ül fel*) Az lehetetlen. Először életemben nem jutott eszembe, hogy karácsony milyen napra esik.

SOCINO

Blandrata azt mondta, hogy holnap jönnek érte a katonák.

DÁVID FERENC

Neked mondta?

SOCINO

Nem. Máriának.

DÁVID FERENC

Hol van Mária?

SOCINO

Mit gondolsz, miért tartotta fontosnak Blandrata, hogy ezt velünk tudassa? *(Kis szünet.)* Vajon azért, hogy szökést kínáljon föl neked?

DÁVID FERENC

Nem. Bizonyítékot akar. Aki szökik, az bűnös. Szököm, tehát bűnös vagyok. Ezt akarja bizonyítani a fejedelemnek. De úgysem jutnék messzire. És ha messzire jutnék, akkor sem szöknék el. Nincs mit tennem a világban az egyházamon és ezen a tájon kívül.

SOCINO

Majd megtanulnád a teendőt, akárcsak én. *(Kis szünet.)* Olyan furcsa, olyan jó, olyan igaz elégtétel lenne számomra, ha te most elszöknél, ha te most elmennél, és épp az én házamba mennél, és veled is, mint száműzöttel, mint hontalannal, ugyanígy bánna az én fejedelem, az én királyom... Ugyanígy bánna, nagylelkű lenne, és megbízna, hogy valakit

megfigyelj. (*Kis szünet.*) Bocsáss meg. Mondd, nagyon gonosz vagyok?

DÁVID FERENC

Nem, Socino. Nem vagy gonosz. De sejtetted, hogy tartogatok a számodra egy mondatot. Jól sejtetted. Most megmondom. Ha én a te országodba mennék, ha a te királyod azt kívánná tőlem, amit tőled kért az én fejedelmem... (*Megtorpan.*)

SOCINO

Megtennéd? (*Csönd.*)

DÁVID FERENC

Nem. (*Csönd.*)

SOCINO

Te vagy a gonosz! (*Hirtelen, mintha nem tudná, mit mondjon.*) Miért nem voltál soha ilyen kegyetlen? Sunyi voltál, mert megvártad, hogy legyengüljek, kivártad az utolsó ütés idejét. Miért nem voltál soha ilyen kegyetlen, mint most?

DÁVID FERENC

(*nagyon nyugodtan*) Mert nem volt miért. Én tudtam, hogy a fejedelmnek a pusztulásom kell. Te viszont a te helyzetekben csak az áru-
lást választhattad. (*Kis szünet.*) Hát legalább az együttlétünket akartam széppé és őszintévé tenni. Segíteni akartalak, hogy meg legyenek veled elégedve. (*Kissé más hangon.*) Azt hiszem, jól érezted magad ebben a vendégségben. Jól kibeszélgettük magunkat. És ha nem lett

volna Mária... (*Villanatnyi szünet, mint aki-
nek eszébe jut.*) Hol van Mária?

SOCINO

Nagyon kegyetlen voltál, Ferenc. Miért áltat-
tál, miért mondtad nekem, hogy jobb neked az
én árulásom?

DÁVID FERENC

A vendégem voltál. Vigasztaltalak.

SOCINO

Vigasztaltál?

DÁVID FERENC

Vigasztaltalak, mert pap vagyok. Még a hóhé-
romat is vigasztalnám.

SOCINO

Dávid Ferenc! Mit akarsz a te életeddel ne-
kem bizonyítani?!

DÁVID FERENC

Csak ennyit: mégis az én Istenem az erősebb,
mert amíg te árulkodtál, én vigasztaltalak.

SOCINO

Gyilkos vagy! Megöltél! Rabló vagy! Meglop-
tál! Mert én hittem neked, mert én hittem,
hogy te hiszed, hogy én jót akarok. És én hit-
tem, hogy jót akartam.

DÁVID FERENC

A legrosszabbon belül a leleghetségesebb jót.
(*Közepes szünet.*)

SOCINO

Ti, nagyok, a világ szörnyei vagytok! Úgy tesz-
tek jót, hogy utánatok és mögöttetek minden-

kinek elmenjen a kedve a jótevéstől. Ti lenézve szeretitek az embereket. Szeretitek, mert kicsiknek tartjátok őket.

DÁVID FERENC

Az anyánk is akkor szeretett jobban bennünket, amikor kicsik voltunk. Az Isten is azért jó hozzánk örökké, mert neki mindig kicsik maradtunk. (*Maga elé néz.*) Az Isten nekünk nem az atyánk, se nem anyánk. És ezért nincs az a Szűzmária, aki gyermeket szülhetett az egyetlen Istennek. És ezért Jézus nem Istennek a fia, hanem Isten gondolatát megértő legnagyobb emberünk. Mert Istennek nincs neve: önmagát nemzi és önmaga szül. (*Kis szünet.*) Holnap karácsony szombatja. Talán ezért jutott eszembe.

SOCINO

Istennek nincs neve? Te vagy unitárius? Megtagadod a férfi teremtőt, az Atyát? Istennek nincs neve?

DÁVID FERENC

Hogy férhetett volna egy mulandó, egy halandó asszony kicsi méhében Isten; hogy férhetne a végesbe a végtelen?!

SOCINO

Megvigasztaltál, végleg megvigasztaltál, jó, hogy elárultalak.

DÁVID FERENC

(*csendesen*) Ezt is a te vigaszodra szántam. Emlékszel még, azt mondtad egyszer: meggyő-

zódésból, hitből akarsz besúgó lenni. A lelked most már tiszta lehet. Azért árultál el, mert nem értettem veled egyet. Legyen ez a vigaszod mindörökkön. S ha majd rájössz, hogy ez vigasznak nem jó, vigasztalj te is másokat, ugyanúgy, mint én. (*Villanatnyi szünet, harangszó.*) Hol van Mária? (*Csönd.*) Hol van Mária?!

SOCINO

Az én fiam halt meg. Visszakapod a vigaszod. Az én fiam halt meg!

DÁVID FERENC

Hát megtetted? Meg tudtad tenni? (*Harangszó.*)

(Rövid ideig sötét van, majd ugyanaz a szín látható, közepén karácsonyfa, egészen dísztelenül, csupán a betlehemi csillag világít a fa csúcsán, Dávid Ferenc szalmazsákja a fa alatt van, a püspök rajta ül, Socino a lépcső harmadik fokán.)

SOCINO

Mindjárt jönnek a katonák.

DÁVID FERENC

Csak hagyják, hogy befejezhessük a zsoltárainkat.

SOCINO

Énekeljük együtt.

DÁVID FERENC

Kezdjük el.

SOCINO

Kezdjük.

(*Csend, hosszú hallgatás.*)

DÁVID FERENC

Ne siesd el, Socino. Lassabban. (*Mintha hallaná, bólint.*) Így.

SOCINO

Jó. Így. (*Hallgatnak.*) Most a nyolcadikat kezdem.

DÁVID FERENC

Egy hanggal lejjebb. (*Mintha hallaná, úgy figyel.*) Így. (*Hallgatnak.*)

SOCINO

Most a kilencediket. Kezdd el te.

DÁVID FERENC

Jó. (*Kis csönd.*) Így jó lesz?

SOCINO

Jó. (*Hallgatnak, hallgatásuk szünetbe megy át.*)

SOCINO

Vendégségben voltam. Vendéged voltam. Vendéged és árulód. Mégis veled karácsonyolok a legszívesebben. Veled, mert másom sincs ezen a kerek világon, csak az, akit elárultam. (*Maga elé néz.*) Miért szeretjük azt, akit elárultunk? (*Szünet.*) Vendéged voltam. Élősdid. Belőled éltem, teérted kaptam hazát. Ne vess meg, püspök, ne hagyj magamra. A kullancs ragaszkodik így a jószághoz, ahogy én vájnám, ásnám magam beléd, hogy ne téphess ki magadból. Kellesz. És mindig kelleni fogsz. S talán

csak azért, hogy elárulhassalak. Köszönöm a vendégséget.

DÁVID FERENC

Vendég voltál – a tudatomban. Én is vendég voltam a tiédben. És mindketten vendégek - Isten tudatában. Egyetlen vendégségünk ez. *(Kis szünet.)* Nem vetted észre, Socino, hogy te, aki most a fejedelem jutalmát várod, a Blandrata jutalmát várod, te sem vagy boldogabb, mint én, aki valami ... egyebet várok.

SOCINO

És te sem vagy boldogabb, Dávid Ferenc, te sem vagy boldogabb, mint én, pedig te hittél és hiszel. *(Kis szünet.)* És most már, hogy vége a vendégségnek, és mindent tudunk egymásról, most, miután árulkodtam rólad, és te vigaszoddal büntettél, mondd meg nekem, mert végül is tudni akarom, és csakis tőled: Egy az Isten?

(Most a Kapitány és a Katonák jönnek be, patkóalakban körülfogják a karácsonyfát, úgy, hogy Dávid Ferenc látszik.)

KAPITÁNY

Hát nem szöktél meg, Dávid Ferenc. De hiába is próbálkoztál volna, mert már tegnap óta körülvettük a házat.

DÁVID FERENC

Csak a méltatlanok agyából szököm meg mind-örökre.

KAPITÁNY

A fejedelem parancsa, hogy jöjj velünk.

DÁVID FERENC

Megyek. De engedjétek meg, hogy befejezzük
Isten egyetlen zsoltárát: a hallgatást. (*Socino
felé.*) Socino, énekeljük – a csendet!

SOCINO

(*majdnem üvöltve*) Ne öljétek meg! (*Sut-
togva.*) Ne súgjátok be az Istent.

DÁVID FERENC

Socino, gyere! Elénekeljük a hallgatást.

Vége